

YOGYAKARTA ALAPELVEK

+10

**A YOGYAKARTA ALAPELVEKET KIEGÉSZÍTŐ ALAPELVEK ÉS
ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK A NEMZETKÖZI EMBERI JOGOK
ALKALMAZÁSÁRA A SZEXUÁLIS ORIENTÁCIÓ, A NEMI IDENTITÁS,
A NEMI ÖNKIFEJEZÉS ÉS A NEMI JELLEGEK VONATKOZÁSÁBAN**

Elfogadva: Genf, 2017. november 10.

Tartalomjegyzék

Előszó	4
---------------------	----------

Preambulum	6
-------------------------	----------

KIEGÉSZÍTŐ ALAPELVEK

30. ALAPELV – Az állami védelemhez való jog	9
--	----------

31. ALAPELV – A jogi elismeréshez való jog	11
---	-----------

32. ALAPELV – A testi és szellemi integritáshoz való jog	12
---	-----------

33. ALAPELV – A szexuális orientáció, a nemi identitás és annak kifejezése, illetve a nemi jellegek alapján történő kriminalizáció vagy szankció tilalma	13
---	-----------

34. ALAPELV – A szegénység elleni védelemhez való jog	15
--	-----------

35. ALAPELV – A higiéniahoz való jog	16
---	-----------

36. ALAPELV – Az emberi jogok élvezetéhez való jog az információs és kommunikációs technológiák kapcsán	17
--	-----------

37. ALAPELV – Az igazság megismeréséhez való jog	19
---	-----------

38. ALAPELV – A kulturális sokszínűség gyakorlásához, védelméhez, megőrzéséhez és kibontakoztatásához való jog	21
---	-----------

TOVÁBBI ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK

Az egyenlőséghez és a hátrányos megkülönböztetéstől való mentességhez való joghoz kapcsolódóan (2. alapelv)	22
---	-----------

A magánélethez való joghoz kapcsolódóan (6. alapelv)	23
--	-----------

A fogvatartás alatti emberi bánásmódhoz való joghoz kapcsolódóan (9. alapelv)	23
---	-----------

A kínzástól, a kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódtól vagy büntetéstől való mentességhez való joghoz kapcsolódóan (10. alapelv)	24
--	-----------

Az oktatáshoz való joghoz kapcsolódóan (16. alapelv)	24
--	-----------

Az elérhető legmagasabb szintű egészséghez való joghoz kapcsolódóan (17. alapelv)	25
---	-----------

A véleményalkotás és véleménynyilvánítás szabadságához való joghoz kapcsolódóan (19. alapelv)	26
---	-----------

A békés gyülekezéshez és egyesüléshez való joghoz kapcsolódóan (20. alapelv)	27
--	-----------

A menedékjoghoz kapcsolódóan (23. alapelv)	28
--	-----------

A családalapításhoz való joghoz kapcsolódóan (24. alapelv)	30
--	-----------

A közéletben való részvételhez való joghoz kapcsolódóan (25. alapelv)	30
---	-----------

Az emberi jogok hirdetéséhez való joghoz kapcsolódóan (27. alapelv)	31
---	-----------

További javaslatok	32
---------------------------------	-----------

A kiegészítő alapelvek és állami kötelezettségek aláírói	34
---	-----------

ELŐSZÓ

A Yogyakarta Alapelvek 2006-os elfogadása óta az ott megjelenő elvek iránymutatóvá váltak a különböző szexuális irányultsággal vagy nemi identitással rendelkező személyek emberi jogaihoz kapcsolódóan. Az azóta eltelt időszakban jelentős fejlődést tapasztalhattunk a nemzetközi emberi jogok területén, a különböző szexuális irányultsággal vagy nemi identitással rendelkező személyeket érintő jogsértések természetének megértésében, valamint a nemi önkifejezés és a nemi jellegek kapcsán fellépő megkülönböztetések felismerésében.

A Yogyakarta Alapelvek plusz 10 (YA+10) célja, hogy további elvek és állami kötelezettségek révén dokumentálja és formába öntse ezt a fejlődést. Az YA+10 ezért az eredeti 29 Yogyakarta alapelv kiegészítéseképpen, azok mellett olvasandó. A dokumentumok így együtt hiteles és szakszerű tájékoztatást nyújtanak a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek vonatkozásában alkalmazott nemzetközi emberi jogi szabályokkal kapcsolatban.

Az YA+10 kiegészíti a korábbi 29 alapelvet, létjogosultsága pedig valójában az eredeti Yogyakarta Alapelvek preambuluma kilencedik bekezdéséből származtatható:

„**ELISMERVE**, hogy ennek a leírásnak a nemzetközi emberi jogok mindenkor állapotán kell alapulnia, ezért rendszeres felülvizsgálatra szorul, hogy a szabályok változását és azok különböző szexuális irányultsággal vagy nemi identitással rendelkező személyekre való alkalmazását figyelemmel lehessen kísélni különböző időben és különböző országokban, valamint régiókban.”

Jelen 9 alapelv és 111 állami kötelezettség olyan jogokat fed le, melyek a nemzetközi emberi jogi szabályok fejlődéséből és azon jogsértések találkozásából fogalmazódtak meg, melyeket az érintettek szexuális orientáció és nemi identitás alapon szenvedtek el, illetőleg annak felismeréséből, hogy a nemi önkifejezés és a fizikai megjelenés eltérhetnek egymástól, de egybe is eshetnek.

A Yogyakarta Alapelvek tizedik évfordulója alkalmából a Nemzetközi Emberi Jogi Szolgálat (International Service for Human Rights) és az ARC International a civil társadalom érintettjeivel és szakértőkkel közösen felállított egy szerkesztőbizottságot a YA+10 dokumentum kidolgozásának céljából.

A folyamat egészét a civil társadalom képviselőiből álló titkárság segítette. Megalakulása után a szerkesztőbizottság nyílt pályázati felhívást tett közzé annak érdekében, hogy a végeredményre a nemzetközi emberi jogi szabályok mellett a személyes történetek is hatással legyenek. Ezek után a beérkezett anyagokra és a vonatkozó kutatásokra támaszkodva a szerkesztőbizottság elkészítette a dokumentum tervezetét, ami a 2017. szeptember 18-20-a között Genfben tartott szakértői találkozón megvitatásra, majd további kidolgozást követően elfogadásra került. A folyamatban résztvevő szakértők különböző régiókból és jogrendszerekből érkeztek, valamint különféle szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel és nemi jellegekkel rendelkeztek.

A YA+10 létrejöttét tehát az érintett felek közti nyílt konzultáció formálta, ezáltal kulcsfontosságú problémákra és fejleményekre világít rá azon jogsértések tekintetében, amik a szexuális orientáció, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek kapcsán tapasztalhatók.

Az YA+10 megerősíti a már létező nemzetközi jogi normákat, mivel azok minden személyre érvényesek szexuális irányultságuk, nemi identitásuk, nemi önkifejezésük és nemi jellegeik vonatkozásában. Az államoknak pedig eleget kell tenniük ezen elveknek, mind jogi kötelezettségként, mind pedig az egyetemes emberi jogok iránti elkötelezettségük részeként.

A szerkesztőbizottság tagjai:

Mauro Cabral Grinspan

Morgan Carpenter

Julia Ehr

Sheherezade Kara

Arvind Narrain

Pooja Patel

Chris Sidoti

Monica Tabengwa

MI, A NEMZETKÖZI EMBERI JOGOK, A SZEXUÁLIS ORIENTÁCIÓ, A NEMI IDENTITÁS, A NEMI ÖNKIFEJEZÉS ÉS A NEMI JELLEGEK MÁSODIK NEMZETKÖZI SZAKÉRTŐI TESTÜLETE:

PREAMBULUM

EMLÉKEZTETVE, hogy a nemzetközi emberi jogi szabályok szexuális irányultsággal és nemi identitással kapcsolatos alkalmazásáról szóló, 2006 novemberében elfogadott Yogyakarta Alapelvek preambuluma rögzítette, hogy a Yogyakarta Alapelveknek a nemzetközi jog jelenlegi állapotára kell támaszkodniuk, valamint hogy rendszeres felülvizsgálatot igényelnek annak érdekében, hogy figyelembe lehessen venni a jogszabályokban és azok alkalmazásában bekövetkezett fejleményeket, valamint hogy különféle régiókban és országokban miképp alkalmazzák azt a különböző szexuális irányultságú és nemi identitású személyek sajátos élethelyezeteire;

TEKINTETTEL ARRÁ, hogy a Yogyakarta Alapelvek elfogadása óta eltelt időben jelentős előrelépés történt a nemzetközi emberi jogi szabályokban és joggyakorlatban a szexuális irányultsággal, a nemi identitással, a nemi önkifejezéssel és a nemi jellegekkel kapcsolatos kérdésekben;

FELIDÉZVE a Yogyakarta-Alapelvek „szexuális orientáció” és „nemi identitás” meghatározását;

MEGÉRTVE a nem kifejezését, aminek során az egyén fizikai megjelenésén – ideértve az öltözködést, hajviseletet, kiegészítőket, kozmetikumok használatát – illetve egyedi stílusán, beszédmódján, viselkedésén, nevéen és magára való hivatkozásain keresztül fejezi ki saját nemét, felhívva a figyelmet arra, hogy a nem kifejezése összhangban lehet vagy eltérhet az egyén nemi identitásától;

MEGÁLLAPÍTVA, hogy a nemi önkifejezés a nemi identitás meghatározásában szerepel a Yogyakarta Alapelvekben, ennek értelmében pedig a nemi identitásra való minden hivatkozást úgy kell értelmezni, hogy az magában foglalja a nemi önkifejezést mint a védelem alapját;

ÚGY ÉRTELMEZVE, hogy az elsődleges nemi jellegek minden személy nemhez tartozó fizikai jellemzői, beleértve a nemi szerveket, a szexuális és reprodukív anatómiát, a kromoszómákat, hormonokat és a pubertás kortól megjelenő másodlagos nemi jellegeket;

MEGÁLLAPÍTVA, hogy a nemzetközi joggyakorlatban a nemi jellegek kifejezetten hivatkozható alappá váltak az emberi jogok megsértése szempontjából, és hogy a Yogyakarta Alapelvek ugyanúgy vonatkoznak a nemi jellegekre mint a szexuális irányultságra, a nemi identitásra és a nemi önkifejezésre;

IDEÉRTVE, hogy az egyedi esetek vonatkozhatnak a szexuális irányultságra, a nemi identitásra, a nemi önkifejezésre, a nemi jellegekre, illetve a tényleges, vélt vagy az érintettnek tulajdonított szexuális orientációra, nem identitásra, nemi önkifejezésre és nemi jellegekre;

FELISMERVE, hogy az eltérő szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezéssel és nemi jellegekkel bíró személyek és közösségek szükségletei, jellemzői és emberi jogi helyzete különböző;

MEGÁLLAPÍTVA, hogy a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek a hátrányos megkülönböztetés önálló és egymáshoz kapcsolódó indokai, és gyakran együtt járnak más alapon történő diszkriminációval, többek között faj, nemzetiség, őshonos származás, nem, nyelv, vallás, hit, politikai vagy egyéb vélemény, nemzetiség, nemzeti vagy társadalmi származás, gazdasági vagy társadalmi státusz, születés, kor, fogyatékkal élés, egészségi állapot (HIV-státusz), bevándorló státusz, családi állapot, emberi jogi jogvédő lét vagy egyéb alapon történő diszkriminációval;

MEGÁLLAPÍTVA, hogy a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen és a nemi jellegek megnyilvánulásán alapuló erőszak, diszkrimináció vagy egyéb jogsérelem számtalan egymással összefüggő és ismétlődő formában mutatkozik meg a magánélettől a nyilvánosság szintjéig, a digitális terekben és a mai globalizált világban a nemzeti határokon túllépve;

FELISMERVE, hogy a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen és a nemi jellegeken alapuló erőszak, diszkrimináció vagy egyéb sérelem egyaránt bír egyéni és közösségi dimenzióval, valamint hogy az egyéneket célzó erőszakos és diszkriminatív cselekmények támadást jelentenek az emberi sokféleség ellen is, továbbá megsértik az egyetemes és oszthatatlan emberi jogokat is;

ELISMERVE, hogy a továbbiakban következő kiegészítő alapelvek, állami kötelezettségek és javaslatok a nemzetközi emberi jogi szabályok aktuális állapotán nyugszanak és rendszeres felülvizsgálatot igényelnek annak érdekében, hogy mindenkor figyelembe vegyék a témában zajló jogi, tudományos és társadalmi fejlődést, valamint ezek egyéni életutakra történő alkalmazását a különböző szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezésű és különböző nemi jellegekkel rendelkező emberek esetében.

A SZAKÉRTŐKKEL TÖRTÉNŐ KONZULTÁCIÓT ÉS A 2017. SZEPTEMBER 18-20. KÖZÖTT GENFBEN (SVÁJC) FOLYTATOTT SZAKÉRTŐI TALÁLKOZÁST KÖVETŐEN EZÚTON ELFOGADJA EZEN ALAPELVEKET, ÉS ENNEK SORÁN:

MEGERŐSÍTI a 2006-os 29 Yogyakarta Alapelv folyamatos érvényességét;

DEKLARÁLJA a kiegészítő elveket, állami kötelezettségeket és ajánlásokat az eredeti Yogyakarta Alapelvek kiegészítéseként.

KIEGÉSZÍTŐ ALAPELVEK

30. AZ ÁLLAMI VÉDELEMHEZ VALÓ JOG ALAPELV

Szexuális irányultságra, nemi identitásra, nemi önkifejezésre és a nemi jellegek megnyilvánulására való tekintet nélkül mindenkinek joga van az állami védelemhez az erőszak, a diszkrimináció vagy a jogsértések egyéb formáival szemben kövesse el azt akár hivatalos személy, vagy valamely egyén vagy csoport.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Kellő gondossággal járnak el a diszkrimináció, az erőszak és egyéb jogsértések megelőzése, kivizsgálása, az azokkal kapcsolatos vádemelés, büntetés és jogorvoslat biztosítása érdekében – függetlenül attól, hogy állami vagy nem állami szereplők követték el azokat;
- B.** Hatékony intézkedéseket tesznek az erőszak, a megkülönböztetés és az egyéb jogsértések felszámolása érdekében, beleértve a gyűlölet támogatásának valamennyi formáját, ami alkalmas a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen vagy a nemi jellegén alapuló megkülönböztetésre, ellenségeskedésre vagy erőszakra való felbújtásra állami vagy magánjogi szereplők részéről;
- C.** Statisztikát készítenek és kutatásokat végeznek az erőszak, a megkülönböztetés és egyéb sérelmek mértékéről, okairól és azok hatásairól, valamint a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek alapján történő jogsértések megelőzésére, üldözésére és jóvátételre irányuló intézkedések hatékonyságáról;
- D.** Azonosítják azon attitűdök, hiedelmek, szokások és gyakorlatok természetét és mértékét, amik a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és a nemi jellegeken alapuló erőszakot, diszkriminációt és egyéb jogsértéseket fenntartják, továbbá jelentést készítenek az ilyen jellegű sérelmek felszámolását célzó intézkedésekről és azok hatékonyságáról;

- E.** Oktatási programokat és lakossági tájékoztatási programokat dolgoznak ki, hajtanak végre és támogatnak az emberi jogok előmozdítása, valamint a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek alapján megjelenő előítéletek felszámolása érdekében;
- F.** Érzékenyítő képzéseket biztosítanak igazságügyi és rendészeti dolgozók és más állami tisztségviselők számára a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek megnyilvánulásával kapcsolatos kérdésekben;
- G.** Biztosítják, hogy a nemi erőszak, a szexuális indíttatású bűncselekmények és a szexuális zaklatás elleni törvények mindenkinek egyenlő védelmet biztosítsanak az áldozat szexuális irányultságától, nemi identitásától, nemi önkifejezésétől és nemi jellegeitől függetlenül;
- H.** Támogató szolgáltatási rendszert hoznak létre a nemi erőszak, a szexuális indíttatású bűncselekmények és a szexuális zaklatás áldozatainak megsegítésére, függetlenül az áldozatok szexuális irányultságától, nemi identitásától, nemi önkifejezésétől és nemi jellegeitől;
- I.** Garantálják az emberi jogi jogsértések hatékony kivizsgálását, megfelelő bizonyíték esetén a felelősöket vád alá helyezik, bírósági tárgyalásnak vetik alá és elítélésük esetén megfelelő büntetést szabnak ki rájuk.
- J.** Biztosítják a hatékony panasztételi eljáráshoz és jogorvoslathoz való hozzáférést, beleértve a jóvátételt is, a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló erőszak, diszkrimináció és egyéb sérelem áldozatai számára.

31. A JOGI ELISMERÉSHEZ VALÓ JOG ALAPELV

Mindenkinek joga van a jogi elismeréshez nemre, szexuális irányultságra, nemi identitásra, nemi önkifejezésre vagy a nemi jellegekre történő utalás illetve azok felfedése nélkül. Mindenkinek joga van a személyazonosító okmányokhoz, beleértve a születési anyakönyvi kivonatot szexuális irányultságtól, nemi identitástól, nemi önkifejezéstől vagy a nemi jellegektől függetlenül. Mindenkinek joga van megváltoztatni az ezen dokumentumokban szereplő nemmel kapcsolatos információt, ha e dokumentumok tartalmazzák azt.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Garantálják, hogy a személyazonosító iratok csak olyan személyes adatokat tartalmaznak, melyek relevánsak, észszerűek és törvényes célból szükségesek, így megszüntetik a személy nemének nyilvántartását a jogi személyiség részeként a személyazonosító okmányokban, például születési anyakönyvi kivonatban, személyi igazolványban, útlevelemben és vezetői engedélyben;
- B.** A személy önrendelkezése alapján gyors, átlátható és elérhető eljárást biztosítanak a név megváltoztatására, beleértve a nemileg semleges nevekre való változtatást is;
- C.** A nem regisztrálásának fennállásáig:
  - i. Gyors, átlátható és elérhető eljárást biztosítanak, ami jogilag elismeri és rögzíti az egyén saját maga által meghatározott nemi identitását;
  - ii. Lehetővé teszik a választást többféle nem megjelölésének lehetőségével;
  - iii. Garantálják, hogy a dokumentumokban történő név-, és nem-változtatás elé semmilyen alkalmassági kritériumot nem állítanak, mint például orvosi vagy pszichológiai beavatkozást, pszichoegészségügyi szakvéleményt, minimális vagy maximális életkort, gazdasági állapotot, egészségi állapotot, családi vagy szülői állapotot, vagy bármely más harmadik fél véleményét;

- iv. Garantálják, hogy az egyén büntetett előélete, bevándorló státusza vagy bármilyen más állapota nem lehet a dokumentumokban történő név- vagy nemváltoztatás akadálya.

32. A TESTI ÉS SZELLEMI INTEGRITÁSHOZ VALÓ JOG ALAPELV

Mindenkinek joga van a testi és lelki sérthetlenséghez, autonómiához és önrendelkezéshez szexuális irányultágtól, nemi identitástól, nemi önkifejezéstől vagy nemi jellegektől függetlenül. Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen vagy megalázó bánásmódnak, büntetésnek alávetni szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján. Szabad, előzetes és tájékoztatáson alapuló beleegyezés nélkül senkit nem lehet alávetni invazív vagy visszafordíthatatlan orvosi eljárásoknak, amelyek megváltoztatják az egyén nemi jellegeit, kivéve, ha az sürgős és valamilyen komoly, helyrehozhatatlan károsodásának elkerülése érdekében szükséges.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Garantálják a testi és lelki sérthetlenséghez, autonómiához és önrendelkezéshez való jogot mindenki számára, ideértve a gyerekeket is;
- B.** Biztosítják, hogy a jogszabályok mindenkit, ideértve a gyermekeket is, védenek a nemi jellegeik erőszakos, kényszerített vagy más módon nem beleegyezésen alapuló megváltoztatásától;
- C.** Fellépnek a megbélyegzés, a megkülönböztetés és a nemeken alapuló sztereotípiák ellen, gyermekek esetében is küzdenek a nemi jellegek azon módosításai ellen, amelyek e sztereotípiákon, valamint a házassági kilátásokon és egyéb társadalmi, vallási vagy kulturális normák működésén alapulnak;
- D.** Szem előtt tartják a gyermekek élethez való jogát, a diszkrimináció tilalmát, a gyermek mindenek felett álló érdekét, valamint véleményének tiszteletben tartását, biztosítják, hogy az érintett gyermek minden szükséges tájékoztatást megkapjon a nemi jellegeket érintő minden

beavatkozás kapcsán, melyek szükségesek valamely súlyos helyzet elkerülése vagy orvoslása érdekében, valamint garantálják, hogy a gyermek fejlettségének és képességeinek megfelelő hozzájárulása nélkül ilyen jellegű beavatkozás nem valósulhat meg;

- E.** Garantálják, hogy a gyermek mindenek felett álló érdekének elve ne legyen felhasználható olyan beavatkozások igazolására, melyek ellentétesek a gyermek testi sérthetlenséghez való jogával
- F.** Megfelelő és független tanácsadást és támogatást biztosítanak a jogsértések áldozatai, azok családjai és közösségei számára annak érdekében, hogy ily módon gyakorolhassák és megerősíthessék a testi és lelki sérthetlenséghez, autonómiához és önrendelkezéshez való jogukat;
- G.** Megtiltják az anális és genitális vizsgálatok alkalmazását jogi, közigazgatási- és büntetőeljárásokban, kivéve, ha azt törvény írja elő, azaz jogszerű cél érdekében szükséges és észszerű.

33. A SZEXUÁLIS ORIENTÁCIÓ, A NEMI IDENTITÁS ÉS ANNAK KIFEJEZÉSE, ILLETVE A NEMI JELLEGEK ALAPJÁN TÖRTÉNŐ KRIMINALIZÁCIÓ VAGY SZANKCIÓ TILALMA ALAPELV

Mindenkinek joga van ahhoz, hogy kriminalizációtól és olyan szankcióktól mentesen éljen, amik közvetlenül vagy közvetve tényleges vagy vélt szexuális irányultságból, nemi identitásból, nemi önkifejezésből vagy nemi jellegeiből fakadnak.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Biztosítják, hogy a jogszabályi környezet, ideértve a szokásjogot, az egyházra és az őslakosokra vonatkozó törvényeket – álljon ez akár kifejezett rendelkezésekből vagy olyan általános büntető rendelkezésekből, mint a természet elleni cselekmények, erkölcs, közszemérem, csavargás, szodómia és a propagandára vonatkozó

törvények –, nem kriminalizálják a szexuális irányultságot, a nemi identitást, a nemi önkifejezést, és nem adhatnak alapot ezek szankcionálására;

- B.** Hatályon kívül helyeznek minden olyan rendelkezést, ami a szexuális irányultságot, a nemi identitást, a nemi önkifejezést és a nemi jellegeket a jogokat és szabadságot érintően kriminalizálja és szankcionálja, ideértve a szexmunkások kriminalizációját, a terhességmegszakítást, a HIV fertőzés nem szándékos átadását, a házasságtörést, a közszemérem-sértést, csavargást vagy a koldulást;
- C.** A hatályon kívül helyezésig megszüntetik a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek alapján történő kriminalizációt vagy általános büntető szankciókat megállapító diszkriminatív törvények alkalmazását;
- D.** Megsemmisítik azokat a múltbéli cselekmények alapján hozott ítéleteket és törlik azon büntetett előéletet rögzítő nyilvántartási adatokat, amik szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés és nemi jellegek alapján önkényesen kriminalizáló törvények eredményeként születtek meg;
- E.** Képzést biztosítanak az igazságszolgáltatás, a bűnüldöző szervek és az egészségügy dolgozói számára a szexuális irányultsággal, a nemi identitással, a nemi önkifejezéssel és a nemi jellegekkel kapcsolatos emberi jogi kötelezettségeikről;
- F.** Biztosítják a bűnüldöző szervek dolgozóinak, valamint más egyéneknek és csoportok tagjainak felelősségre vonását mindennemű erőszakért, bántalmazásért vagy megalázásért, aminek kiváltója a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés vagy a nemi jellegek megnyilvánulása;
- G.** Hozzáférést biztosítanak jogsegélyhez, igazságszolgáltatáshoz és jogorvoslathoz azok számára, akiket szexuális irányultságuk, nemi identitásuk, nemi önkifejezésük és nemi jellegeik alapján kriminalizálnak vagy szankcionálnak;
- H.** Dekriminalizálják azon testmódosító eljárásokat és kezeléseket, amelyeket az egyén előzetes, szabad és tájékozott beleegyezésével végeznek.

34. A SZEGÉNYSÉG ELLENI VÉDELEMHEZ VALÓ JOG ALAPELV

Mindenkinek joga van a szexuális irányultsághoz, nemi identitáshoz, nemi önkifejezéshez és szexuális jellemzőkhöz kapcsolódó nélkülözés és társadalmi kirekesztés minden formája elleni védelemhez. A szegénység összeegyeztethetetlen az emberek egyenlő jogainak és méltóságának tiszteletben tartásával, és gyakran együtt jár a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és a nemi jellegeken alapuló megkülönböztetéssel.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Megtesznek minden szükséges jogalkotási, adminisztratív, költségvetési és egyéb intézkedést – ideértve a gazdaságpolitikai intézkedéseket is – annak érdekében, hogy biztosítsák a szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel összefüggésbe hozható vagy ezek által súlyosított szegénység minden formájának progresszív csökkentését és felszámolását;
- B.** Támogatják a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek alapján marginalizált személyek társadalmi és gazdasági felzárkóztatását;
- C.** Biztosítják a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés és nemi jellegek alapján szegénységben élők részvételét és bevonását a szegénység leküzdését célzó jogalkotási, igazgatási, költségvetési és egyéb intézkedések megalkotásába és végrehajtásába;
- D.** Biztosítják a megfelelő intézményi intézkedéseket és az adatgyűjtést a szexuális irányultsághoz, a nemi identitáshoz, a nemi önkifejezéshez és a nemi jellegekhez kapcsolódó szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentésének szem előtt tartásához;
- E.** Biztosítják a hatékony jogorvoslathoz való hozzáférést az emberi jogok olyan megsértései esetén – ideértve a nem állami szereplők által elkövetett jogsértéseket is –, melyek szegénységgel és kirekesztéssel járnak és szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés és a nemi jellegek alapján hátrányosan érintik az egyént.

35. A HIGIÉNIÁHOZ VALÓ JOG

ALAPELV

Mindenkinek joga van, hogy a számára megfelelő, biztonságos körülmények között vegyen igénybe higiéniai szolgáltatásokat az emberi méltósággal összhangban megkülönböztetés nélkül, ideértve a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján történő megkülönböztetést is.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Biztosítják, hogy mindenki számára megfelelő nyilvános higiéniai létesítmények álljanak rendelkezésre, amelyekhez mindenki biztonsággal és méltósággal fér hozzá, függetlenül az egyén szexuális irányultságától, nemi identitásától, nemi önkifejezésétől vagy nemi jellegeitől;
- B.** Gondoskodnak róla, hogy az iskolák és egyéb intézmények biztonságos hozzáférést nyújtsanak a megfelelő higiéniai létesítményekhez a személyzet, a diákok és a látogatók számára egyaránt szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetés nélkül;
- C.** Biztosítják, hogy mind az állami, mind a privát szféra munkáltatói biztonságos hozzáférést biztosítsanak a mindenki számára megfelelő higiéniai létesítményekhez szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetés nélkül;
- D.** Biztosítják, hogy a lakosság számára szolgáltatásokat kínáló egységek megkülönböztetés nélkül mindenki számára megfelelő higiéniai létesítményeket biztosítsanak, ideértve a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján történő megkülönböztetést;
- E.** Biztosítják, hogy a fogvatartottakat őrző intézmények mindenki számára megfelelő higiéniai feltételekkel rendelkezzenek, amelyekhez biztonságosan és méltósággal hozzáférhet minden fogvatartott, a személyzet minden tagja és a látogatók is szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetés nélkül.

36. AZ EMBERI JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSÉHEZ VALÓ JOG AZ INFORMÁCIÓS ÉS KOMMUNIKÁCIÓS TECHNOLÓGIÁK KAPCSÁN

ALAPELV

Mindenkit ugyanolyan jogvédelem illet meg online és offline egyaránt. Mindenkinek joga van az információs- és kommunikációs technológiákhoz való hozzáféréshez és azok használatához – ideértve az internetet is – anélkül, hogy szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló erőszak, megkülönböztetés vagy egyéb jogsértés érné. A biztonságos digitális kommunikáció, ideértve a titkosítást, az anonimitást és az álnév használatát biztosító eszközöket, elengedhetetlen az emberi jogok teljes körű érvényesüléséhez, különös tekintettel az élethez, a testi és lelki sérthetlenséghez, az egészséghez, a magánélethez, a tisztességes eljáráshoz, a szólás- és véleménynyilvánítás szabadságához, a békés gyülekezéshez és egyesüléshez való jogok érvényesüléséhez.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Mindent megtesznek annak érdekében, hogy mindenki egyetemes, megfizethető, nyitott, biztonságos és egyenlő hozzáférést élvezzen az információs és kommunikációs technológiákhoz, ideértve az internetet is, szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetés nélkül;
- B.** Biztosítják minden egyén számára, hogy szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetés nélkül kereshessen, elérhessen és közölhessen mindenféle információt és ötletet akár szexuális irányultságra, nemi identitásra, nemi önkifejezésre és nemi jellegekre vonatkozóakat is az információs és kommunikációs technológiákon keresztül;
- C.** Biztosítják, hogy az információs és kommunikációs technológiákhoz és az internethez való hozzáférési és használati jog korlátozását törvény írja elő, és hogy azok mások emberi méltóságának, egyenlőségének és szabadságának védelme érdekében szükségesek és arányosak,

e tekintetben sem alkalmazva szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetést;

- D.** Tiszteletben tartják és védelmezik a digitális kommunikáció titkosságát és privát voltát, ideértve a titkosítást vagy az álneveket és anonimitást lehetővé tevő technológiák használatát;
- E.** Biztosítják, hogy a magánélethez való jog korlátozása, ezen belül pedig a tömeges vagy célzott megfigyelések, a személyes adatokhoz való hozzáférés iránti kérelmek vagy a titkosítást, álnevet és anonimitást lehetővé tevő eszközök használatára vonatkozó korlátozások esetiek, észszerűek, szükségesek és arányosak, valamint, hogy jogszabály tartalmazza és bíróság rendeli el ezen korlátozásokat;
- F.** Intézkedéseket fogadnak el annak biztosítására, hogy a személyes adatok egyéni profilalkotás céljából történő feldolgozása összhangban van a vonatkozó emberi jogi normákkal, ezen belül a személyes adatok védelmével, és nem vezet megkülönböztetéshez, ideértve a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetést;
- G.** A vonatkozó nemzetközi szabványok szerint megtesznek minden szükséges jogalkotási, adminisztratív, technológiai és egyéb intézkedést – ideértve a magánszektor elszámoltathatóságának biztosítását is –, az érdekelt felekkel konzultálva, annak érdekében, hogy a nemzetközi emberi jogi szabályozás keretében megakadályozzák, orvosolják és felszámolják az olyan online gyűlöletbeszédet, zaklatást és technológia alapú erőszakot, amely az egyének szexuális irányultságán, nemi identitásán, nemi önkifejezésén vagy nemi jellegein alapul.

37. AZ IGAZSÁG MEGISMERÉSÉHEZ VALÓ JOG ALAPELV

A szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló emberi jogi jogsértések áldozatainak joguk van megismerni az igazságot a jogsértés tényeiről, körülményeiről és okairól. Az igazság megismeréséhez való jog magában foglalja a tények megállapítására irányuló hatékony, független és pártatlan vizsgálatot és a nemzetközi jog által elismert jóvátétel összes formáját. Az igazság megismeréséhez való jog nem évül el, és alkalmazása során szem előtt kell tartani annak kettős természetét, azaz, hogy mind az egyének, mind a társadalom egészének joga van ahhoz, hogy megismerje az igazságot a múlt eseményeiről.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Jogszabályokat alkotnak annak érdekében, hogy jogorvoslati lehetőséget biztosítsanak a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján elszenvedett jogsérelmek áldozatai számára, mint például a nyilvános bocsánatkérés, a kapcsolódó büntetőítéletek és nyilvántartási adatok törlése, rehabilitációs és helyreállítási szolgáltatások, megfelelő kompenzáció és annak garantálása, hogy a jogsértés nem ismétlődik meg;
- B.** Biztosítják a jogorvoslathoz, jóvátételhez és adott esetben pszichológiai támogatáshoz és helyreállító kezelésekhez való hatékony hozzáférést a szellemi és testi integritáshoz való jog megsértése esetén;
- C.** Védelmezik az egyének jogát ahhoz, hogy megismerjék egész kórtörténetüket többek között a teljes betegdokumentációhoz való korlátok nélküli hozzáférés révén;
- D.** Elfogadják és teljes körűen végrehajtják azon eljárásokat, melyek a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló jogsértésekkel kapcsolatos igazság megállapítását célozzák;
- E.** Igazságot feltáró mechanizmusokat és eljárásokat alakítanak ki a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló emberi jogsértések vonatkozásában;

- F.** Elősegítik, hogy az áldozatokon és családtagjaikon kívüli közösségek és a szélesebb társadalom is felismerje az igazság megismeréséhez való jog fontosságát a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló emberi jogsértések vonatkozásában, miközben tiszteletben tartja és védi az egyének magánélethez való jogát;
- G.** Megőrzik a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló emberi jogi jogsértésekre vonatkozó bizonyítékokat, valamint megfelelő körben hozzáférést biztosítanak a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló emberi jogi jogsértésekre vonatkozó információkat tartalmazó archívumokhoz;
- H.** Garantálják a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen és a nemi jellegeken alapuló diszkrimináció és erőszak történetével, okaival, természetével és következményeivel kapcsolatos tények és igazságok terjesztését, azokat az oktatási tantervekbe beépítik annak érdekében, hogy átfogó és széles körű tudást biztosítsanak a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés és nemi jellegek alapján történt múltbéli bánásmódokkal kapcsolatban;
- I.** Nyilvános eseményeken, kiállításokon és egyéb társadalmi, kulturális tevékenységeken keresztül megemlékeznek a szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján elkövetett jogsértések áldozatainak szenvedéseiről.

38. A KULTURÁLIS SOKSZÍNŰSÉG GYAKORLÁSÁHOZ, ALAPELV VÉDELMEHEZ, MEGŐRZÉSÉHEZ ÉS FELVIRÁGOZTATÁSÁHOZ VALÓ JOG

Egyénileg vagy másokkal együtt gyakorolva mindenkinek joga van a szexuális irányultsághoz, a nemi identitáshoz, a nemi önkifejezéshez és a nemi jellegekhez kapcsolódóan kultúrák, hagyományok, nyelvek, rituálék és ünnepek gyakorlására, védelmére, megőrzésére és újjáélesztésére valamint a kulturálisan jelentős helyszínek védelmére, összhangban a nemzetközi emberi jogi normák rendelkezéseivel. Egyénileg vagy másokkal együtt gyakorolva mindenkinek joga van a kulturális sokszínűség kifejezéséhez művészeti alkotások előállításán, bemutatásán, terjesztésén és élvezetén keresztül – legyen szó bármilyen eszközzel vagy technológiáról – szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló megkülönböztetés nélkül. Egyénileg vagy másokkal együtt gyakorolva mindenkinek joga van e célból forrásokat keresni, fogadni, biztosítani és felhasználni szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján történő megkülönböztetés nélkül.

AZ ÁLLAMOK:

- A.** Az egyenlő méltóság és tisztelet alapján mindenki számára – rendelkezzen bármilyen szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel – biztosítják a jogot kulturális megnyilvánulásainak gyakorlásához, védelméhez, megőrzéséhez és felvirágoztatásához.

TOVÁBBI ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK

AZ EGYENLŐSÉGHEZ ÉS A HÁTRÁNYOS MEGKÜLÖNBÖZTETÉSTŐL VALÓ MENTESSÉGHEZ VALÓ JOGHOZ KAPCSOLÓDÓAN (2. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- G.** Az egyenlőség előmozdítása és a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés vagy a nemi jellegek alapján történő diszkrimináció megszüntetése érdekében mindent megtesznek, hogy biztosítsák az észszerű alkalmazkodás követelményét ahol az szükséges, beleértve az oktatást, a foglalkoztatást és a szolgáltatásokhoz való hozzáférést is;
- H.** Biztosítják, hogy az esetleges HIV fertőzéssel kapcsolatos információk ne szolgáljanak ürügyként a különböző szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel rendelkező emberek elkülönítésére, marginalizálására, kirekesztésére, vagy annak megakadályozására, hogy termékekhez és szolgáltatásokhoz jussanak hozzá;
- I.** Biztosítják, hogy mindenki a saját nemi identitásának megfelelően tudjon sportolni, és mindezt észszerű, arányos és minden önkénytől mentes követelmények mellett tehesse;
- J.** Biztosítják, hogy minden egyén szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló diszkrimináció nélkül vehessen részt sporttevékenységeken;
- K.** Jogalkotási, politikai és egyéb intézkedéseket tesznek az emberi jogi szabályozásokkal összhangban a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen és a nemi jellegeken alapuló mindennemű zaklató és kirekesztő viselkedés megszüntetése érdekében a sport minden szintjén;
- L.** Küzdenek a nemi jellegek alapján történő születés előtti szelekció ellen, egyebek mellett a nemen, a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen és a nemi jellegeken alapuló diszkrimináció alapvető okainak kezelésével, ezen kívül olyan figyelemfelkeltő intézkedésekkel, melyek rámutatnak a prenatális szelekció ezen okok miatti káros hatásaira;

- M.** Intézkedéseket tesznek a nemen, a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen és nemi jellegeken alapuló diszkriminatív attitűdök és gyakorlatok kezelésére a születés előtti beavatkozások és a génmódosító technológiák alkalmazásával kapcsolatban.

A MAGÁNÉLETHEZ VALÓ JOGGAL KAPCSOLATBAN (6. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- G.** Garantálják, hogy mindenkinek csak olyan esetben kell nyilatkoznia neméről, ha az releváns, észszerű és szükséges, valamint törvény által meghatározott célból történik, valamint, hogy ezek a követelmények tiszteletben tartják minden ember nemi önrendelkezési jogát;
- H.** Garantálják, hogy a névnek vagy a nem jelölésének megváltoztatása – míg ez utóbbi fennáll – ne kerülhessen nyilvánosságra az érintett előzetes, szabad és tájékozott beleegyezése nélkül, kivéve, ha azt bíróság rendeli el.

A FOGVATARTÁS ALATTI EMBERI BÁNÁSMÓDHOZ VALÓ JOGGAL KAPCSOLATBAN (9. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- H.** Rendelkezéseket fogadnak el és hajtanak végre a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen és a nemi jellegeken alapuló erőszak, megkülönböztetés és egyéb olyan jogsértések elleni fellépés érdekében, melyekkel a szabadságuktól megfosztott személyek szembesülnek, ideértve az elhelyezéssel kapcsolatos kérdéseket, a test átkutatását vagy egyéb átvizsgálását, a nemi hovatarozást kifejező tárgyakat, a nemi megerősítő kezelésekhöz és orvosi ellátáshoz való hozzáférést, valamint az egyént védeni hivatott magánzárka használatot;
- I.** Olyan rendelkezéseket fogadnak el és hajtanak végre a szabadságuktól megfosztott személyek elhelyezésére és kezelésére vonatkozóan, amelyek tükrözik mindennemű

szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezésű és nemi jellegekkel bíró személy szükségleteit és jogait, valamint biztosítják, hogy részt vehessenek az elhelyezésükként szolgáló létesítményekkel kapcsolatos döntésekben;

- J. Biztosítják a fogvatartási intézmények hatékony felügyeletét mind az állami, mind pedig a magánszektorban az ott fogvatartott összes személy érdekében, valamint a szexuális irányultságuk, a nemi identitásuk, a nemi önkifejezésük és a nemi jellegeik okán különlegesen sebezhető személyek biztonsága érdekében.

A KÍNZÁS, A KEGYETLEN, EMBERTELEN VAGY MEGALÁZÓ BÁNÁSMÓD VAGY BÜNTETÉS TILALMÁHOZ KAPCSOLÓDÓAN (10. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- D. Elismerik, hogy egy személy nemi jellegeinek erőszakos, kényszerített vagy egyéb, nem beleegyezésen alapuló megváltoztatása kínzásnak, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmódnak minősülhet;
- E. Betiltanak és hatályon kívül helyeznek minden olyan törvényt és szakpolitikai intézkedést, ami lehetővé teszi a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen vagy a nemi jellegeken alapuló visszafordíthatatlan kezeléseket, ideértve a nemi szerveket „normalizáló” kényszeroperációt, az akaratlan sterilizálást, az etikátlan kísérletezést vagy orvosi célú bemutatást, a „reparatív” vagy „konverziós” terápiákat, ha azokat az érintett személy szabad, előzetes és tájékozott beleegyezése nélkül hajtják végre vagy alkalmazzák.

AZ OKTATÁSHOZ VALÓ JOGHOZ KAPCSOLÓDÓAN (16. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- I. Biztosítják a szexuális, biológiai, fizikai és pszichológiai sokféleségről, valamint a különböző szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezésű és nemi jellegekkel rendelkező emberek emberi jogairól szóló átfogó, megerősítő és

pontos anyagok tantervekbe való beépítését, figyelembe véve a gyermekek aktuális fejlettségi szintjéből fakadó befogadó képességét;

- J. Biztosítják a szexuális, biológiai, fizikai és pszichológiai sokféleségről, valamint a különböző szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezésű és nemi jellegekkel rendelkező emberek emberi jogairól szóló átfogó, megerősítő és pontos anyagok tanárképzésbe és szakmai továbbképzési programokba való beépítését.

AZ ELÉRHETŐ LEGMAGASABB SZINTŰ EGÉSZSÉGHEZ VALÓ JOGHOZ KAPCSOLÓDÓAN (17. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- J. Mindenkit megóvnak a szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló diszkriminációtól, erőszaktól és egyéb jogsértésektől az egészségügyi intézményekben;
- K. Hozzáférést biztosítanak a lehető legmagasabb színvonalú nemi megerősítő kezelésekre az egyén szabad, előzetes és tájékozott hozzájárulása alapján;
- L. Biztosítják, hogy a nemi megerősítést célzó kezelések és szolgáltatások elérhetők az állami egészségügyi rendszer keretein belül, ha pedig ez nem áll fenn, annak költségeit a magán vagy állami egészségbiztosítás fedezi;
- M. Minden szükséges intézkedést megtesznek a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen vagy a nemi jellegeken alapuló szexuális és reprodukív erőszak összes formájának megszüntetésére, ideértve a kényszerházasságot, a nemi erőszakot és a kényszerterhességeket;
- N. Hozzáférést biztosítanak a pre- és poszt-expozíciós profilaxishoz (PreP és PEP) szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló diszkrimináció nélkül;
- O. Hozzáférést biztosítanak biztonságos, megfizethető és hatékony fogamzásgátló eszközökhöz, ideértve a sürgősségi fogamzásgátlást is, valamint a családtervezéssel, szexuális és reprodukív egészséggel kapcsolatos információkhoz és oktatáshoz, szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló diszkrimináció nélkül;

- P.** Megtesznek minden szükséges jogalkotási és egyéb intézkedést a terhességmegszakítás utáni színvonalas ellátáshoz való hozzáférés biztosítása érdekében, valamint megszüntetnek minden olyan akadályt, ami hátráltathatja a megfizethető és színvonalas terhességmegszakításhoz való időben történő hozzáférést szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló diszkrimináció nélkül;
- Q.** Megakadályozzák a HIV-státusszal, valamint szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel, például a nemi megerősítő kezeléssel kapcsolatos egészségügyi és orvosi információk nyilvánosságra hozatalát az egyén szabad, előzetes és tájékozott hozzájárulása nélkül;
- R.** Biztosítják a vér, az ivarsejtek, az embriók, a szervek, sejtek vagy egyéb szövetek adományozására vonatkozó jogi rendelkezések, rendeletek vagy bármely más adminisztratív intézkedés szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján való diszkriminációmentességét;
- S.** Biztosítják a szexuális, biológiai, fizikai és pszichológiai sokszínűségről, valamint a különböző szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezéssel és nemi jellegekkel bíró emberek emberi jogairól szóló anyagok beépítését az orvosi képzésekbe és a folyamatban lévő szakmai fejlődést elősegítő programokba.

AZ INFORMÁCIÓHOZ JUTÁS ÉS A VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS SZABADSÁGÁHOZ VALÓ JOGHOZ KAPCSOLÓDÓAN (19. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- G.** Megfelelő törvényi, adminisztratív és egyéb intézkedéseket biztosítanak annak érdekében, hogy mindenki hozzáférhessen a polgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogaival kapcsolatos információkhoz, ideértve azt is, hogy ezen jogok miképp alkalmazandók a szexuális irányultsággal, a nemi identitással, a nemi önkifejezéssel és a nemi jellegekkel kapcsolatban;
- H.** Szabadon elérhetővé és hozzáférhetővé teszik online és azon kívül egyaránt a nemzetközi és regionális szerződéseket, a nemzeti alkotmányt, a nemzeti törvényeket és rendeleteket; kutatási eredményeket, jelentéseket, adatokat,

archívumokat; az állam által a nemzetközi és regionális szervezeteknek és mechanizmusoknak benyújtott jelentéseket és információkat; és minden egyéb olyan információt, ami szükséges lehet bármely emberi jog vagy alapvető szabadságjog gyakorlásának biztosításához vagy lehetővé tételéhez, vagy az ilyen jogok megsértése esetén a jogorvoslathoz való hozzáféréshez;

- I.** Elismerik, hogy az eltérő szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel és nemi jellegekkel bíró emberek igényei, jellemzői és emberi jogi helyzete eltérő, és biztosítják, hogy mindezen népszerűségi adatokat az etikai, tudományos és emberi jogi sztemderdeknek megfelelően gyűjtik és kezelik, illetve ennek megfelelően lebontva teszik elérhetővé.

A BÉKÉS GYŰLEKEZÉSHEZ ÉS EGYESÜLÉSHEZ VALÓ JOGHOZ KAPCSOLÓDÓAN (20. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- F.** Tiszteletben tartanak, védelmezik és ösztönözik minden olyan szervezetalapítást, aminek célja a személyek jogainak előmozdítása, ideértve az eltérő szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel és a nemi jellegekkel bíró személyeket is;
- G.** Biztosítják, hogy azon szervezetek, melyek az eltérő szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel és a nemi jellegekkel bíró személyek emberi jogainak előmozdítására törekcsenek, finanszírozást és egyéb forrásokat kereshetnek, fogadhatnak, használhatnak fel egyénektől, egyesületektől, alapítványoktól vagy más civil szervezettől, kormányoktól, segélyszervezetektől, a magánszektor szereplőitől, az Egyesült Nemzetek Szervezetétől és más hazai vagy külföldi entitásoktól;
- H.** Biztosítják, hogy amennyiben léteznek követelmények és eljárási szabályok az egyesületek nyilvántartásba vételére, úgy azok nem megterhelőek vagy nem képeznek igazolhatatlan korlátot e folyamatokban, ideértve az erkölcsi alapokra vagy a közrendre történő hivatkozást is;
- I.** Biztosítják, hogy az egyesülési szabadság egyenlő módon alkalmazandó a nyilvántartásba nem vett szerveződésekre is, ideértve azon szerveződések is, amelyek

a szexuális irányultsággal, a nemi identitással, a nemi önkifejezéssel és a nemi jellegekkel kapcsolatos ügyekkel foglalkoznak;

- J.** Megerősítő intézkedéseket hoznak – ideértve a pozitív diszkriminációt is – annak érdekében, hogy leküzdjék az olyan specifikus nehézségeket, amelyek a marginalizált és a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek alapján sérülékeny csoportok egyesülési szabadsága előtt állnak;
- K.** Megerősítő intézkedéseket hoznak annak érdekében, hogy megvédjék az egyesülési szabadságát azon szolgáltatóknak, melyek a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek alapján hátrányosan megkülönböztetett személyekkel dolgoznak.

A MENEDÉKJOGHOZ KAPCSOLÓDÓAN (23. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- D.** Biztosítják, hogy a szexuális irányultságon, a nemi identitáson, a nemi önkifejezésen vagy a nemi jellegeken alapuló üldözéstől való megalapozott félelem a menekültstátusz elismerésének oka lehessen, ideértve azon eseteket is, amikor a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés vagy a nemi jellegek büntetendők, és ezek a törvények közvetve vagy közvetlenül olyan elnyomó környezetet alakítanak ki vagy tartanak fenn, ami intoleráns, diszkriminatív és erőszakos légkört teremt;
- E.** Biztosítják, hogy a menedékkérők védelmet kapjanak a szexuális irányultságuk, nemi identitásuk, nemi önkifejezésük vagy nemi jellegeik alapján elkövetett erőszakkal, megkülönböztetéssel és egyéb jogsértésekkel szemben, beleértve e védelembe kérelmeik elbírálásának folyamatát és a befogadási feltételeket;
- F.** Garantálják, hogy senkitől sem tagadják meg a menedékjogot azon az alapon, hogy az illető esetleg eltitkolja vagy megváltoztatja szexuális irányultságát, nemi identitását, nemi önkifejezését vagy nemi jellegeit az üldözés elkerülése érdekében;
- G.** Elfogadják a menedékkérő szexuális irányultságával, nemi identitásával, nemi önkifejezésével vagy nemi jellegeivel kapcsolatos öndefinícióját menedékkérelme elbírálásának kiindulópontjaként;

- H.** Garantálják, hogy a menedékkérők kérelmét nem utasítják el azon az alapon, hogy nem nyilvánították ki rögtön üldözésük indokaként szexuális irányultságukat, nemi identitásukat, nemi önkifejezésüket vagy nemi jellegeiket;
- I.** A kérelmek elbírálásában illetve a befogadás körülményeinek kialakításában részt vevők számára érzékeny és kulturálisan helyénvaló iránymutatásokat és képzéseket biztosítanak a szexuális irányultsággal, a nemi identitással, a nemi önkifejezéssel és a nemi jellegekkel kapcsolatban;
- J.** Biztosítják a menedékkérők méltósághoz és magánélethez való jogát, ideértve hogy szexuális irányultságra, nemi identitásra, nemi önkifejezésre és nemi jellegekre vonatkozó információkat csak abban az esetben rögzítenek, ha az törvényes, észszerű, szükséges és arányos, hogy azt biztonságosan tárolják, és megakadályozzák, hogy a menedékkérelme elbírálásának folyamatában részt vevőkön kívül más hozzáférhessen azokhoz;
- K.** Kidolgozzák és végrehajtják azon iránymutatásokat, melyek segítségével megállapítható a menedékkérők szexuális irányultságáról, nemi identitásáról, nemi önkifejezéséről és nemi jellegeiről vallott információinak hitelessége, és biztosítják, hogy ezek a vizsgálatok objektív és érzékeny módon történjenek, sztereotípiák és kulturális elfogultság nélkül;
- L.** Garantálják, hogy a célra alkalmatlan, invazív, szükségtelen vagy kényszerítő orvosi vagy pszichológiai teszteket, bizonyítékokat nem használnak fel a menedékkérő szexuális irányultságának, nemi identitásának, nemi önkifejezésének vagy nemi jellegeinek megállapítására;
- M.** Biztosítják, hogy a menedékkérők számára elérhető a megfelelő orvosi ellátáshoz és tanácsadáshoz való hozzáférés, felismerve szexuális irányultságuk, nemi identitásuk, nemi önkifejezésük vagy nemi jellegeik alapján való különleges szükségleteiket, ideértve a reprodukív egészséget, a HIV-fertőzéssel kapcsolatos információkat és terápiát, a hormonterápiákat és egyéb terápiákat vagy a nemi megerősítő kezeléseket;
- N.** Garantálják, hogy a menedékkérők őrizetbe vételét lehetőleg elkerülik, és azt csak végső esetben és a lehető legrövidebb ideig alkalmazzák;
- O.** Biztosítják, hogy ha fogvatartást alkalmaznak, annak során elkerülik az egyének további marginalizálódását szexuális irányultság, nemi identitás, nemi önkifejezés vagy nemi jellegek alapján, valamint azt, hogy a fogvatartás során erőszaknak, diszkriminációnak vagy más jogsérelemnek legyenek kitéve;

- P.** Biztosítják, hogy a magánzárkát nem alkalmazzák a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés vagy a nemi jellegk alapján történő diszkrimináció, erőszak vagy egyéb jogsérelem veszélyének kitett személyek kezelésére vagy éppen védelmére, valamint azt, hogy a menedékkérőket szabadon engedik vagy a fogvatartás egyéb módjait alkalmazzák, ha nem tudnak számukra hatékony védelmet biztosítani.

A CSALÁDALAPÍTÁSHOZ VALÓ JOG (24. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- H.** Megvédi a gyerekeket a szülei, gyámjuk vagy más családtagjuk szexuális irányultságán, nemi identitásán, nemi önkifejezésén vagy nemi jellegjén alapuló diszkriminációtól, erőszaktól vagy egyéb jogsértésektől;
- I.** Olyan születési anyakönyvi kivonatot állítanak ki a gyerek születésekor, ami a szülők saját önmeghatározásain alapuló nemeket tartalmazza;
- J.** Bárki számára hozzáférhetővé teszik az olyan termékenység megőrzést célzó eljárásokat, mint a szövetek és ivarsejtek megőrzése – ideértve a megelőző hormonális és sebészeti kezeléseket is – szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló diszkrimináció nélkül;
- K.** Biztosítják, hogy a béranyaság, amennyiben az jogszerű, szexuális irányultságon, nemi identitáson, nemi önkifejezésen vagy nemi jellegeken alapuló diszkrimináció nélkül bárki számára hozzáférhető.

A KÖZÉLETBEN VALÓ RÉSZVÉTELHEZ VALÓ JOG (25. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- D.** Intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés vagy a nemi jellegek ne képezhessenek alapot a választójog gyakorlásának korlátozására;

- E.** Pozitív diszkriminációs programokat alakítanak ki és hajtanak végre annak érdekében, hogy népszerűsítsék a nyilvános és politikai részvételt a szexuális irányultságuk, nemi identitásuk, nemi önkifejezésük vagy nemi jellegeik alapján marginalizált helyzetben lévők számára.

AZ EMBERI JOGOK HIRDETÉSÉHEZ VALÓ JOGHOZ KAPCSOLÓDÓAN (27. ALAPELV)

AZ ÁLLAMOK:

- F.** Törvényt alkotnak és ennek keretében létrehoznak, kijelölnek vagy fenntartanak egy megfelelő forrásokkal ellátott mechanizmust a szexuális irányultságuk, nemi identitásuk, nemi önkifejezésük vagy nemi jellegeik alapján jogsérelmet szenvedettekért kiálló védelmének biztosítása érdekében;
- G.** Biztosítják a szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel kapcsolatos emberi jogi kérdésekkel foglalkozó személyek és szervezetek részvételét az őket érintő nyilvános és politikai döntéshozatali folyamatokban.

TOVÁBBI JAVASLATOK

A társadalom és a nemzetközi közösség tagjai felelősséggel tartoznak az emberi jogok érvényesítése iránt, ezért javasoljuk továbbá, hogy:

- Q.** A nemzeti emberi jogokat védő intézmények programjaikon és tevékenységeiken keresztül vállaljanak szerepet a szexuális irányultsággal, a nemi identitással, a nemi önkifejezéssel vagy a nemi jellegekkel kapcsolatos emberi jogi kérdésekkel kapcsolatban, csatornázzák be ezeket az ügyeket tevékenységük főáramába, ideértve a panaszkezelést és az emberi jogok oktatását, továbbá népszerűsítsék a különböző szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel bíró emberek befogadását személyi állományukba és a vezetőségi tagjai közé;
- R.** A sportszervezetek integrálják a Yogyakarta Alapelvet (2006) és a Kiegészítő Alapelvet (2017), valamint az összes vonatkozó emberi jogi normát és szabványt eljárásaikban és gyakorlatukban, különös tekintettel az alábbiakra:
- i. Tegyenek gyakorlati lépéseket a sportban és a fizikai aktivitásban való részvétel körüli barátságos és befogadó légkör megteremtésének érdekében, ideértve a megfelelő öltözék kialakítását, valamint a sportoló közösség érzékenyítését a diszkriminációellenes törvények sportkontextusban történő alkalmazásával kapcsolatban a különböző szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezésű és nemi jellegekkel bíró személyek számára;
  - ii. Gondoskodjanak róla, hogy mindenkit támogatnak sport iránti vágyában, függetlenül az egyén szexuális irányultságától, nemi identitásától, nemi önkifejezésétől és nemi jellegeitől, valamint arról, hogy mindenki korlátozás nélkül vehessen részt a sporteseményeken, kizárólag olyan feltételek betartása mellett, melyek szükségesek, arányosak, nem önkényesek és összhangban vannak a megélt nemmel;
  - iii. Vonjanak vissza vagy tartózkodjanak minden olyan gyakorlattól, ami a női sportolókat kényszeríti vagy valamilyen módon nyomásnak veti alá annak érdekében, hogy felesleges, visszafordíthatatlan és káros orvosi teszteken és beavatkozásokon menjenek keresztül annak érdekében, hogy nőként vehessenek részt a sportéletben;

- iv. Tegyenek intézkedéseket annak érdekében, hogy a nagyközönség elfogadóvá váljon a szexuális irányultság, a nemi identitás, a nemi önkifejezés és a nemi jellegek sokféleségének tekintetében a sportéletben, ideértve a gyűlöletbeszéd, a zaklatás és a sportesemények során fellépő erőszak megszüntetését célzó intézkedéseket.

EZEN KIEGÉSZÍTŐ ALAPELVEK, ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK ÉS AJÁNLÁSOK

tükrözik a nemzetközi emberi jogi szabályok alkalmazását különböző szexuális irányultságú, nemi identitású, nemi önkifejezésű és nemi jellegekkel bíró személyek életére és tapasztalataira vonatkozóan, és semmi sem értelmezhető oly módon, hogy az korlátozza a nemzetközi, regionális vagy nemzeti jogszabályokban vagy szabványokban elismert személyek jogait és szabadságát.

A KIEGÉSZÍTŐ ALAPELVEK ÉS ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK ALÁÍRÓI

Philip Alston (*Ausztrália*), az ENSZ extrém szegénységgel és emberi jogokkal foglalkozó különmegbízottja

Ilse Kehris Brands (*Lettország és Svédország*), az ENSZ Emberi Jogi Bizottságának tagja; tudományos főmunkatárs, Raoul Wallenberg Emberi Jogi, Humanitárius Jogi Intézet

Deborah Brown (*Amerikai Egyesült Államok*), Association for Progressive Communications

Mauro Cabral Grinspan (*Argentína*), ügyvezető igazgató, GATE

Edwin Cameron (*Dél-afrikai Köztársaság*), a Fellebbviteli Bíróság bírójája

Morgan Carpenter (*Ausztrália*), az Intersex Day Project alapítója; társ-ügyvezető az Intersex International Australia szervezetben; konzultáns, GATE

Kamala Chandrakirana (*Indonézia*), Urgent Action Fund for Women's Human Rights – Asia and Pacific; a jogszabályokban és a gyakorlatban előforduló nők elleni diszkrimináció feltárására létrehozott ENSZ munkacsoport tagja (2011-2017)

Sonia Onufer Corrêa (*Brazília*), a Brazil Interdiszciplináris AIDS Egyesület (ABIA) kutatója és a Sexuality Policy Watch társelnöke (a szakértői tanácskozás társelnöke)

Paul Dillane (*Egyesült Királyság*), ügyvezető igazgató, Kaleidoscope Trust

Julia Ehrh (*Németország*), ügyvezető igazgató, Transgender Europe (TGEU)

Sheherezade Kara (*Egyesült Királyság és Zimbabwe*), nemzetközi emberi jogi szakértő és tanácsadó

David Kaye (*Amerikai Egyesült Államok*), a vélemény- és szólásszabadsághoz való jog előmozdításával és védelmével foglalkozó ENSZ különmegbízott

Maina Kiai (*Kenya*), InformAction; emberi jogi jogvédő, a békés gyülekezés és az egyesülés szabadságához való joggal foglalkozó ENSZ különmegbízott (2011-2017)

Eszter Kismodi (*Magyarország és Svájc*), nemzetközi emberi jogi ügyvéd

Eleanora Lamm (*Argentína*), a mendozai Legfelsőbb Bíróság emberi jogi igazgatója, a Nemzeti Tudományos és Technológiai Etikai Bizottság tagja

Victor Madrigal-Borloz (*Costa Rica*) a Kínzás Áldozatainak Nemzetközi Rehabilitációs és Kutató Tanácsának (IRCT) főtitkára

Monica Mbaru (*Kenya*), bíró, munkaügyi bíróság

Sanji Mmasenono Monageng (*Botswana*), a hágai Nemzetközi Bíróság bírójája; a Jogászok Nemzetközi Bizottságának biztosa

Vitit Muntarbhorn (*Thaiföld*), Professor Emeritus, Chulalongkorn Egyetem; az ENSZ független szakértője a szexuális irányultságon és nemi identitáson alapuló erőszakkal és megkülönböztetéssel szembeni védelem területén (2016-2017)

Arvind Narrain (*India*), főigazgató, ARC International; Alternative Law Forum (2000-2014)

Sunil Pant (*Nepál*), a nepáli parlament képviselője (2008-2012)

Pooja Patel (*India és Svájc*), LMBTQ és Nőjogi Program Menedzser, International Service for Human Rights (ISHR)

Dainius Puras (*Litvánia*), az ENSZ különmegbízottja a mindenki számára elérhető legmagasabb szintű egészségi szttenderdekhez való jog területén

Alecs Recher (*Svájc*), Jogsegélyszolgálat-vezető, Transgender Network Switzerland; Kutató, Swiss Centre of Expertise in Human Rights

Cianán B. Russell (*Amerikai Egyesült Államok és Thaiföld*), Emberi jogi és érdekképviselési ügyintéző, Asia Pacific Transgender Network

Macarena Saez (*Amerikai Egyesült Államok*), Emberi Jogi és Humanitárius Jogi Központ, American University Washington College of Law

Meena Saraswati Seshu (*India*), főtitkár, Sampada Grameen Mahila Sanstha (SANGRAM)

Ajit Prakash Shah (*India*), elnök, Delhi Legfelsőbb Bírósága (2008-2010)

Chris Sidoti (*Ausztrália*), nemzetközi emberi jogi szakértő; ausztrál emberi jogi biztos (1995-2000)

Monica Tabengwa (*Botswana*), ügyvezető igazgató, Pan-Africa ILGA

Sylvia Tamale (*Uganda*), Makerere Jogi Egyetem

Frans Viljoen (*Dél-Afrika*), a Pretoria Egyetem Jogi Karának nemzetközi emberi jogi professzora és az Emberi Jogi Központ igazgatója

Kimberly Zieselman (*Amerikai Egyesült Államok*), ügyvezető igazgató, interACT: Advocates for Intersex Youth

YOGYAKARTA ALAPELVEK +10

A YOGYAKARTA ALAPELVEKET KIEGÉSZÍTŐ ALAPELVEK
ÉS ÁLLAMI KÖTELEZETTSÉGEK
A NEMZETKÖZI EMBERI JOGOK ALKALMAZÁSÁRA
A SZEXUÁLIS ORIENTÁCIÓ, A NEMI IDENTITÁS,
A NEMI ÖNKIFEJEZÉS ÉS A NEMI JELLEGEK
VONATKOZÁSÁBAN

A magyar fordítás a 2017 novemberében közzétett
hivatalos angol változat alapján készült.

<http://yogyakartaprinciples.org/>

A MAGYAR VÁLTOZATOT KIADJA

MEGJELENÉS
2022. április